

Yttrande över betänkandet En effektivare organisering av mindre myndigheter – analys och förslag (SOU 2025:13)

Myndigheten för delaktighet (MFD) arbetar med att främja, guida och stödja samhällets aktörer att genomföra sina uppdrag utifrån hela befolkningens behov och förutsättningar. MFD lämnar följande yttrande.

Sammanfattning

MFD tillstyrker förslagen om resurssamverkan som ett sätt att åstadkomma effektiviseringsvinster och kvalitetshöjningar i statlig verksamhet.

MFD avstyrker förslagen om förändrad organisationsstruktur för myndigheter med uppgifter rörande mänskliga rättigheter (MR). MFD anser att förslagen inte utgår från en fullständig behovs- och problembild gällande arbetet med mänskliga rättigheter. MFD välkomnar en central funktion för vissa uppgifter inom MR-arbetet men inte för det övergripande ansvaret. MFD bedömer vidare att kartläggningen av myndigheternas uppdrag och uppgifter inte tillräckligt djupgående.

Myndigheten ser även risker med att inordna Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöds (MFoF) uppgifter i Socialstyrelsen.

Myndighetens synpunkter

MFD anser att det i grunden är positivt att förutsättningarna för att skapa bättre förutsättningar för regeringens styrning samt att främja en välfungerande statsförvaltning med hög kostnadseffektivitet och hög samhällsekonomisk effektivitet utreds.

Myndigheten tillstyrker förslagen om ökad resurssamverkan

Myndigheten delar utredningens bedömning att statliga myndigheter i många avseende är lika, oavsett hur stora myndigheterna är. För en liten myndighet innebär det stora utmaningar att ha den kompetens som behövs i stödverksamheten. Förutsättningarna att på egen hand upprätthålla administrativa

stödfunktioner med tillräcklig kostnadseffektivitet och kvalitet är begränsade, vilket leder till sårbarhet i verksamheten.

MFD ser därför positivt på utredningens förslag att genom resurssamverkan åstadkomma effektiviseringsvinster och kvalitetshöjningar i statlig verksamhet. Genom att mindre myndigheter som utgångspunkt är anslutna till statliga funktioner för resurssamverkan kan kvalitet och säkerhet i verksamheten säkerställas samtidigt som kostnaderna minskas. Statlig resurssamverkan behöver även utvidgas till att omfatta fler stödverksamheter, till exempel ser MFD att expertis inom informationssäkerhetsfrågor är en särskilt önskvärd funktion för resurssamverkan.

Den gemensamma nämnaren för de myndigheter som lyfts i utredningen är att de är små. Men arbetssätt och behov skiljer sig åt mellan myndigheterna. MFD bedömer att utredningens förslag gällande resurssamverkan är gynnsamma och går i rätt riktning men vill samtidigt understryka vikten av att stödet inom den gemensamma resurssamverkan blir ändamålsenligt och anpassat utifrån varje myndighets behov.

Myndigheten avstyrker förslagen om förändrad organisationsstruktur för myndigheter med uppgifter rörande mänskliga rättigheter

Utredningen lämnar förslag som innebär en förändrad organisationsstruktur för mindre myndigheter och föreslår bland annat en samlad översyn av organisationsstrukturen för vissa myndigheter med uppgifter rörande mänskliga rättigheter. MFD:s avstyrker förslagen om förändrad organisationsstruktur för myndigheter med uppgifter rörande mänskliga rättigheter med skäl som anges nedan.

Förslagen utgår inte från en fullständig behovs- och problembild gällande arbetet med mänskliga rättigheter

Det yttersta ansvaret för arbetet med de FN-konventioner som Sverige som stat har tillträtt och arbetet med mänskliga rättigheter ligger hos hela det offentliga Sverige, inte endast några få mindre myndigheter. Ansvaret åligger alla statliga myndigheter såväl som kommuner och regioner. Arbetet med mänskliga rättigheter genomsyrar alla sektorer och samhällsområden, och är därmed inte något sidospår utan en naturlig del inom all offentlig verksamhet. MFD konstaterar att det blir missvisande när utredningen och organisationsförändringen avgränsas till att endast gälla några mindre myndigheter och inte tar sin utgångspunkt i hela bredden av aktörer.

MFD anser således att beredningsunderlaget brister då förslagen inte utgår från en fullständig behovs- och problembild gällande Sveriges samlade arbete kring mänskliga rättigheter. Konsekvensen är att utredningens bild inte blir fullständig.

Motiven för en förändrad organisationsstruktur bör istället ha sin utgångspunkt i en problembild som identifieras vid bedömningen av måluppfyllelse. MFD menar att förslagen behöver utgå från en grundligare genomgång av Sveriges samlade arbete med mänskliga rättigheter.

En central funktion för vissa uppgifter inom MR-arbetet men inte för det övergripande ansvaret

Det finns i Sverige ett stort behov av att bättre samordna arbetet med mänskliga rättigheter. Det gäller samordningen inom regeringskansliet men också hur roller fördelas på olika myndigheter med tematisk expertkunskap.

MFD anser att Sverige i sin rapportering, instruktionsgivning och uppföljning av det internationella MR-åtagandet bör vara samstämmig utifrån samtliga konventionsåtagande. Det bör också säkerställas att svenska inspel och instruktioner är koherenta och samordnade utifrån utvecklingen i samtliga konventioner, övervakningskommittéer och liknande. Med denna utgångspunkt bör också resurserna för ett nationellt och internationellt främjande av det svenska MR-åtagandet vara på liknande nivå och utformning vad gäller resurser, rollfördelning och mandat.

Vissa uppgifter i anslutning till Sveriges MR-åtagande skulle gynnas av att de samlades ihop och resurssattes hos en aktör. Det skulle öka effektivitet, kvalitet men också transparens i förhållande till medborgarna. Exempel på sådana uppgifter är översättning av konventioner och rekommendationer till svenska, översättning och publicering av allmänna kommentarer, kontinuerlig spridning av kunskap om Sveriges samlade MR-åtagande samt spridning av rekommendationer från exempelvis övervakningskommittéer eller särskilda rapportörer. MFD ser att en sådan roll med fördel skulle kunna innehas av Institutet för mänskliga rättigheter, inte minst utifrån deras breda och oberoende ställning.

Det finns också ett stort behov av att knyta det processarbete som samordnas på Utrikesdepartementet tydligare till sakpolitiken för att på ett mer strukturerat sätt använda nationella kompetens- och ingångsvärden i Sveriges internationella inspel. Inte minst är det viktigt att skapa samordning och kompetensutbyte mellan svensk kompetens, insatser och investeringar som görs i form av internationellt utvecklingssamarbete och humanitärt stöd såväl bi- som multilateralt. Detta kan exempelvis ske genom en förtydligad styrning av myndigheter inom utrikesförvaltningen, till exempel Sida, att strukturerat samverka med myndigheter med nationell tematisk sakkompetens.

På samma sätt bör det finnas instruktioner för myndigheter med en central roll i den nationella implementeringen av MR-åtagandet med ett tydligt uppdrag att samverka och bidra i det internationella samarbetet. MFD anser inte att det är effektivt eller bra för det nationella genomförandet av Sveriges MR-åtagande att

skapa en funktion eller myndighet som har övergripande ansvar för samtliga sakområden.

Genomförandet av mänskliga rättigheter bör vara en integrerad del av den nationella politiken och därmed ett ansvar som träffar samtliga statliga aktörer och särskilt myndigheter med tematiska uppdrag. I den utsträckning en myndighet har ett särskilt ansvar i implementering av en FN-konvention bör detta också tydligt framgå i instruktion och resurssättas på ett ändamålsenligt sätt.

MFD förordar att ett nytt styrinstrument, exempelvis en strategi, arbetas fram i linje med ovan nämnda och lämnar förslag på eventuella förändringar i roller, mandat och instruktionsändringar som kan krävas för ett genomförande.

Brister i kartläggningen av myndigheternas uppdrag och arbetssätt

Utredningen föreslår att sex myndigheter¹ med uppgifter inom mänskliga rättigheter ska analyseras vidare eftersom en mer integrerad organisationsstruktur skulle skapa förutsättningar för tydligare ansvarsfördelning, ökad helhetssyn, effektivare verksamheter samt högre måluppfyllelse.

Förslaget tar sin utgångspunkt i de kartläggningar, analyser och ställningstaganden som utredningen har gjort av dessa mindre myndigheters uppdrag och arbetssätt. MFD anser att denna analys inte är tillräckligt djupgående och delar därmed inte bilden av att den nuvarande organisationsstrukturen innebär att många av myndigheternas insatser överlappar varandra. MFD håller inte heller med om att det finns brister i fråga om otydlig ansvarsfördelning, ineffektiv resursanvändning och begränsad måluppfyllelse. MFD:s uppfattning är att myndigheterna har vitt skilda uppdrag och en bred palett av uppgifter och arbetssätt, vilket inte i tillräcklig grad framgår av den föreliggande analysen.

MFD vill även peka på risken med att föra samman myndigheter med uppgifter rörande mänskliga rättigheter då det kan bidra till att tvärfrågor tappas bort. Inom funktionshindersområdet kan det leda till att det breda främjande och samordnade arbete som MFD bedriver i dag försvinner samt att den samlade styrningen kring funktionshinderspolitiken minskar. Detta skulle innebära att det arbete som Sverige har åtagit sig att genomföra enligt FN-konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning kan komma att avstanna med negativa konsekvenser för utvecklingen av levnadsvillkoren för personer med funktionsnedsättning.

¹ MFD, Barnombudsmannen, Diskrimineringsombudsmannen, Forum för levande historia, Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd samt Myndigheten för tillgängliga medier.

Risker med att inordna MFoF:s uppgifter i Socialstyrelsen

I sin roll som kunskapsmyndighet har MFD under de senaste åren haft många viktiga regeringsuppdrag om barns rättigheter och om att motverka och förebygga våld mot barn. På eget initiativ har MFD också påbörjat ett arbete för att det brottsförebyggande arbetet i högre grad ska inkludera barn och unga med funktionsnedsättning. I detta arbete har det tydligt framgått att det föräldraskapsstödande arbetet är en av de mest viktiga och grundläggande insatserna som familjer som lever med psykosociala risker har behov av. Det är i MFD:s mening också viktigt att framhålla att föräldraskapsstöd inte bara ges av socialtjänsten, utan även av andra aktörer såsom skola och civilsamhälle.

MFD ser ett stort behov av att en utpekad myndighet fortsatt har ansvaret för att främja kunskapsutveckling och implementering inom området. Detta inte minst i förhållande till förslagen om att stärka barns rättigheter i olika rättsliga processer. Att avveckla MFoF och inordna myndighetens uppgifter i Socialstyrelsen är i MFD:s mening olyckligt då det riskerar att försvaga området och bidra till en sämre samhällsutveckling i förhållande till de centrala samhällsproblem som finns idag. Utredningens analysbeskrivning av MFoF:s uppdrag och funktion är otillräcklig och MFD avstyrker mot bakgrund av ovanstående detta förslag i sin helhet.

Ärendets handläggning

I den slutliga handläggningen av ärendet har generaldirektör Malin Ekman Aldén (beslutande) och utredare Åsa Nordström (föredragande) deltagit.

Myndigheten för delaktighet

[elektroniskt underskriven]

Malin Ekman Aldén